

NOTISER

Per Svensson: *Svenska hem – en bok om hur vi bor och varför*. Bonnier Fakta, Stockholm 2002. 222 s., ill. ISBN 91-85015-02-4.

I en aldrig sinande ström av inspirerande tidskrifter, böcker och tv-program med heminredning i fokus är *Svenska hem* en välkommen reflektion över bakgrunden till vår eviga jakt efter det perfekta hemmet. Journalisten Per Svensson, numera kulturchef på Expressen, har tidigare bl.a. skrivit förortsskildringen *Storstugan* (1996).

Nio fristående kapitel – vissa mångordiga och associationsrika, andra korta och koncisa – utgör vindlande ”korridorer genom det moderna svenska hemmets idéhistoria”. Essäerna grundas på läsning av artiklar, kataloger, avhandlingar, heminredningsböcker etc. av både äldre och nyare datum samt författarens egna erfarenheter och observationer. Per Svensson är påfallande kunnig och påläst. Alla kapitel präglas dessutom av hans skarpa iakttagelseförmåga och uttrycksfulla formuleringar.

Resultatet är ett stycke samtidsskildring med tillbakablickar på hundra års bostadsutveckling och en hisnande färd genom hemideal och boendepraktik i Sverige. Moderniseringsprocessen i Sverige har – inte minst sedan Per Albin Hansson lanserade den slagkraftiga metaforen folkhemmet – i hög grad handlat om boende och heminredning. Kvinnans frigörelse under 1900-talet står också i nära relation till arbetet i och utanför hemmet. Med utgångspunkt från introduktionen av dammsugaren på 1910-talet diskuterar Svensson i ”Blåsningen” den ständigt kontroversiella städfrågan.

Svensson funderar över varför mannen snickrar i takt med TV4:s Martin Timell medan kvinnan dammar och vi tillsammans gör helgutflykter till IKEA med fantasier om luxuösa badrum och moderna franska lantkök. I essän ”Gör det själv” spåras upptakten till vår inredningsiver, smakfostrare som Ellen Key (som uppmanade folk att inreda personligt, men på det sätt hon ansåg vara det rätta) får sig en känga. Vi drivs fortfarande av en längtan att ständigt förbättra och förnya, gärna med

nostalgiska förtecken – något som når sin kulmen inför det paradoxala julfirandet varje år. Svensson placerar skickligt in små och stora företeelser i en väv av samhällsvisioner och privata drömmar som präglar vår hemkära nation. Han rör sig obehindrat mellan ett makro- och mikroperspektiv – från välfärdssamhället till bråk i tvättstugan. Inte sällan framkommer en svidande kritik av politikernas, smakfostrarnas och arkitekternas påtvingande vision om det ideala boendet. Men även den enskilda människans rastlösa renoverande och pysslande ifrågasätts.

Vid första läsningen känns *Svenska hem – en bok om hur vi bor och varför* både rolig, avslöjande och uppfriskande uppkäftig. Tar man på sig sina strängt akademiska glasögon syns vissa brister i de bitvis onyanserade resonemangen, och man kan sakna en del viktiga referenser. Jag föreslår att man tar den för vad den är: en underhållande, angelägen samling flyhänt skrivna krönikor om hur vi bor och varför.

Anna Ingemark, Linköping

Kina slott. Göran Alm (huvudred.). Max Plunger (foto). Byggförlaget i samarbete med Kungl. Hovstaterna och Statens fastighetsverk, Stockholm 2002. 380 s., ill. ISBN 91-7988-231-5.

De kungliga slotten är ett bokverk i femton band som utges av Byggförlaget i samarbete med Kungl. Hovstaterna och Statens fastighetsverk.

Verket inleds med *Kina slott* på Drottningholm och kommer att avslutas med tre band om Stockholms slott 2008/2009. Däremellan kommer följande slott att behandlas: Rosendal, Drottningholm, Rosersberg, Strömsholm, Haga, Tullgarn, Ulriksdal och Gripsholm.

Avsikten är att presentera ny forskning om de kungliga slotten och förmedla en mångskiftande bild av några av vårt lands främsta byggnadsverk.

De kungliga slotten har en månghundraårig historia och utgör en del av det nationella kulturarvet, där våra

främsta arkitekter och konstnärer varit verksamma och med sina inredningar och samlingar, trädgårdar och parker förmedlar de kungliga slotten en levande kunskap om den svenska konst- och arkitekturhistorien.

Kina slott är ett av Europas mest lysande exempel på kineserier från det 1700-tal som var den filosofiska kosmopolitismens, de stora vetenskapliga upptäcktsrensornas och den begynnande imperialismens tidevarv. Det var också i högsta grad ett merkantilt sekel under vilket det från världens alla hörn till Europas stora hamnstäder kom en strid ström av lyxvaror, som gav livet extra glans och snart befanns svåra att leva utan. Mycket av det främmande och exotiska kom från Kina. Kinavurmen nådde även Sverige, som efter Ostindiska kompaniets bildande i början av 1730-talet stod i direktkontakt med Mittens rike.

Intresset för kineserier beskrivs och analyseras i boken liksom hovlivet – på 1700-talet kunde Kina slott fungera som en plats för förströelse och avskild kontemplation där kungafamiljen kunde dra sig tillbaka för intim samvaro – men här ges också nya perspektiv på slottets tillkomst- och restaureringshistoria liksom en utförlig presentation av Kina slott – dess byggnadshistoria, inredningar, samlingar och trädgård.

Max Plungers nytagna fotografier ger tillsammans med ett stort bildmaterial i form av ritningar, kartor och historiska framställningar en rik och mångskiftande bild av det lilla lustslottet som tillsammans med Drottningholms slott, parken och slottsteatern finns med bland UNESCO:s världsarv.

Parallellt med bokutgivningen utges också en informationstidning om bokverket. Den heter Info De Kungliga Slotten och utkommer två gånger per år.

Göran Hedlund, Lund

Bertil och Lennart Elbe: *I startgroparna. Profiler, pionjärer och klubbar i Stockholms tidiga idrottsliv*. Stockholmia Förlag. Monografier utgivna av Stockholms stad nr 164. Stockholm 2003. 255 s., ill. ISBN 91-7031-129-3.

Med detta arbete har författarna, far och son, velat ge en bild av klubb- och kvartersidrotten i Stockholm under 1900-talets första hälft och fram till början av 1960-talet. Till stor del bygger boken på material som Bertil Elbe samlat under sin verksamhet som sportjournalist (i bl.a. Idrottsbladet och Aftonbladet) under ett långt

yrkesliv. Som journalist tycks Bertil Elbe ha varit ovanligt konsekvent inriktad mot den stockholmska breddidrotten, inte minst de stora bollsporterna. Många litet äldre läsare minns kanske hans veckokronikor över Stockholms idrottshändelser i radion under flera decennier. Detta material har sonen Lennart satt samman och kompletterat med studier i klubbarkiv och tidningar samt med intervjuer.

Boken är välskriven och läsvärd. I olika kapitel berättas om t.ex. klubbar som försvunnit ur idrottsgemenskapen, om bandyspelet på Stockholms sjöisar, om några kvinnliga idrottspionjärer, om "malmfotbollen", dvs. den turnering mellan stadsdelar som ägde rum under krigsåren och ett stycke därefter, om den förr så livaktiga skolidrotten och om några av de viktigaste äldre idrottsplatserna. Ofta citeras ur Bertil Elbes gamla pressreferat och man får anledning att jämföra en äldre tids sätt att berätta om idrott med dagens journalisters (en jämförelse som ingalunda utfaller till de förras nackdel). Ett kapitel utgörs av en halvsekelgammal minnesartikel av Bertil Elbe om Idrottsbladets redaktion och färgstarka journalister på 1920-talet.

I startgroparna är utomordentligt bra illustrerad. Ett mycket åskådligt foto från 1890-talet av Svea Livgardes idrottsplats, Stockholms äldsta som låg i det som nu är Gustav Adolfsparken, kan få tjäna som exempel på vad fotografier kan berätta om den tidiga idrotten i riket. Till och med de annars litet monotona fotona av bandy- och ishockeylag i sedvanlig uppställning framför en målbur kan ha något intressant att säga om den tid som var, t.ex. att man ännu på 1930-talet ofta spelade i vit skjorta och slips eller att den civilklädde lagledaren var en person som verkligen hörde till laget.

Att somliga idrottsgrenar får rikt utrymme i boken medan andra knappast ens förekommer måste väl bero på Bertil Elbes intressen och inriktning som journalist. En stor del av boken behandlar bandymatcher på t.ex. Trekanten, Lötsjön och Råstasjön. Det kan överraska en nutida läsare, eftersom bandyn nästan varit utradad i Stockholm under de senaste decennierna. Idrotter som boxning, brottning, tennis och bordtennis skymtar däremot på sin höjd i någon bisats. Den som har ett intresse för idrotten som kulturhistoria kan känna en lätt besvikelse över att inte idrottens sociala och fysiska miljö penetreras bättre. Boken kan få en prägel av kalenderbiteri med alla personuppgifter inkluderande namnen på hela laguppställningar i olika serielag. Boken saknar notapparat men har en utförlig litteraturförteckning. Den är dock inte helt konsekvent utformad